

Teci karaba jal: dhöl kək yeneke mac yok ku kony karaba dhel pieth tecin rər

Lek de bai

Teci karaba tɛm ke kək juic aye roth kor dhel bi ke karabai ken cək tɔ ne ʏotic agoki thɛt, meerki ku tuɔcki ʏotic. Kək juic aye roth kor janaretai ka kərki dhöl kək beke yien karaba.

Janaretai aleu be luoi de ke loi cək lo tuenʒ; e piath be raan nyin tiit te cen janareta liep.

Janaretai ke bendhim ka jath aye ʏëër ne gath de karbon daiʏokthai ku keek apieth **beke ya tör biyic** keke mec ke adhëër ke ʏot.

gath de karbon daiʏokthai acie tik ku ka cie nʒuac. Yen e rət kut ne ʏotnom, ne garacic kane karabanic ku yen aleu be raan nʒöu ne tuany, niör raan ka thou raan. Ye paandu ku lai ku tak.

Duone makənai eke loi keek keke beke ya tör biyic leer ye lo liep ʏot, ne ʏot cok piny, ne garacic, ne kemaic, ne karabanic, ka biyic te thiak kene awer ʏör. Makənai cit mande janaretai, makənai ke thar, mabuur ke thar ka kək ke thar ye lui ne jath, gur ke gath yeneke thɛt, ka magëët ke thar apieth beke ya luui cike ci gɔɔr ne cirika yene loi keek.

Janaretai ke Karaba

Janaretai apieth neke yike kək kuony, kuna keneke nyic loi keka leu bi kekakɛ gəl::

- Raan aleu be wuɔk ne gath de karbon monoʏokthai ye ʏerbei ne tolic.
- Karaba aleu be raan yup.
- Aleu be piny dëëp.

Kək ye ke luui apieth bi kaci ke gɔɔr kuany cok agoki rər gel.

ʏci de janareta

Janaretai cike nuet cok piny cike ye ʏöc aye liep teci karaba tɛm ʏot.

Ee atet de karaba ci pioc apieth kunɔŋ caata de luoi yeke puɔl ne loŋ be abil ke janareta ci nuat piny ya taau ʏot.

Luui de janareta ye ʏöoc

- **Duone janareta ye ʏoc liep ʏot. Kune ya ne ʏot cok piny**, ne garacic, te lo gogo ka guɔt de teci thiek ebe agut te cie yenic na yuëëc.
- Ye janareta liep biyic te mec kene awer.
- Ye athöör de cirika kan kuen keyin ken janareta guɔ liep.
- Duone janareta thianʒ niim areetic ne jath.
- Ye janaretai thiek te mioc yin keyic ne jath kun thanʒ cin ke loi ne karaba.

Liep de bɛm ku awer aci karbon monoʏokthai be nhai ʏotdu. Apieth ba lönh de karbon monoʏokthai nɔŋic wujier lui taau ne ʏondu nom ago yin ya lek teci karbon m onoʏokthai rət kut ne ʏot nom. Ye wujier them lan lui keek ku ye kajot tau thin.

Gel de rət duɔke yin yup karaba

- Ye janareta gel ne piu ku duone cək yuir dek.
- Ago janareta gel ne luoi de piu, keyi cək tɔ ne aliikic te nɔŋ yuëëc.

- Ye yin cɔk piɔr teci piu keyin ken janareta guɔ jak.

Ba janareta yiɛnic jath

- Ye janareta ciɛric jath tecin en thiek kuci koth. Na wɛl jath ne makɛna tuc kɔu keyen aleu be dɔm ne mac.
- Duɔne jath ye tɔu ɣot, ye tɔu ne madhen mec kene ɣot ku ye riit thok ne tobola.
- Duɔne jath ye tɔu ke thiak kene ka leu bi mac gɔl (kacit mande mac atuoɪ cɔl ɣeta ka ne arabiya lom ne garacic).

Luui de wɛu cike taau cɔk ne janaretaic

Te ler yin dhuk paan eci yom ka abor riok, keyen apieth ba abil ke karaba kɔn caar keyin ken wɛu guɔ tau cɔk ne karabaic.

Eyade keka pieth ba kekake loi:

- Ye kɛɲ tau cɔk ne janaretaic, tecin ke kɔr abil dit koth de luoi biyic ku nɔɲ alama de caar.
- Ye lui abil pieth ken kɔth tuɛny ku ken ki kɔth dai.
- Ye abil ci dɛr ne kuci kɔU dak bei eben kujɔl rek thar.

Duɔne them ba abil de janareta taau thar ne pany de ɣot kɔu, yen aleu be ɣot nyop.

Ba rɔt gel duɔke yin ɣok karbon monoɣɔkthai

- Duɔne mabur de gath liep bin ɣot tuɔcic.
- Duɔne magat kony, ratina, ka guɔt mabur e jath ben liep ɣot, ne kemaic kane karabanic.
- Duɔne janareta, makɛna de wɛk rieth ka keye lui ne jath eben liep ɣot, ne ɣot cɔk, ne garacic ka guɔt de te lɔ gogo eben agut tecie adher nyin ɣɔr. aleu be liep te taau e makɛna ne atet de luoi ci pioc ku nɔɲ caata de luoi.
- Ye adher ke alir cɔk laau nyin. Ye kaci yom ke kuɔm ne kenyin nyai ago alir ya cath ke laau.
- Duɔne Arabiya, janareta, makɛna de wɛk rieth ka kaye lui ne jath eben liep ku bake wan ke pɛc eke riir ɣot, ne ɣot cɔk, ne garacic ka guɔt de te lɔ gogo eben.
- Na ye rɔt yok keyin kɔr ba bɛc, yuic yin nom ka ca guɔp niop, ke yin lɔr biyic be yin bɛr lɔ piɔr ku them ba jam wene diktor.

lekdit

- Na kɔr lek de dhɔl pieth bin ke rɔt tiit ne gath ku karaba keyin thiec akutnom de gel de mac ne Victoria (Energy Safe Victoria) ne 9203 9700 ka lɔr ne: www.esv.vic.gov.au
- Ba thok gam te kuer Mathura de gath keyin yuɔpe 132 771.
- Lek de tuɛny tuɛny yin gath de karbon monoɣɔkthai ke gɔl keyin thiec diktor de paandu.
- Te kɔr yin lek e gath de karbon monoɣɔkthai keyin thiec akutnom Pialguɔp ku Lɔtueɲ de Kɔc (Department of Health and Human Services) ne 1300 761 874.

E gar de Akuma de Victoria, 1 Treasury Place, Melbourne.

© wilaya de Victoria, Akutnom de Pialguɔp ku Lɔtueɲ de Kɔc (Department of Health and Human Services), Peirou 2016.